

tekintetben is közte és Görgey Artúr között, és bármilyen erőszakoltnak tűnik és talán kegyelestörténe, ... valami halvány analógia felfedezhető Antall Józseffel is. (...)

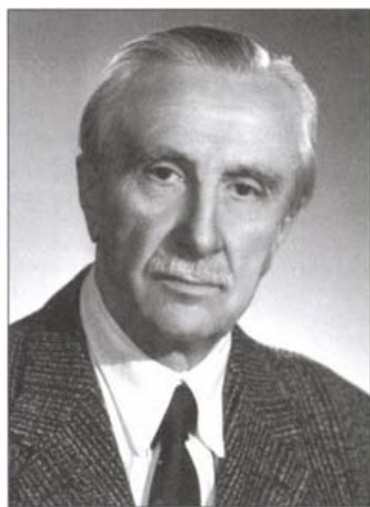
Ha van jó megközelítése a rejtélynek, az időben, térben, szituációban egyaránt távol, Sören Kirkegaardnál található meg. Ő beszél a rezignációról, a rezignáció végtelen mozdulatáról, amelyet nem megtenni gyávaság, puhányság, a lelkesültség hiánya, mert csak a rezignáltsággal jut el az ember arra a magasztos méltóságra, hogy önmaga cenzora legyen. De van valami túl a rezignáción, mert ez az utolsó stádium, amely megelőzi a hitet. Aki meg tudja tenni a hit mozdulatát, az eljut az egyetlen kötelesség, Isten akaratának teljesítéséhez és a mindenről lemondással szemben, mindent megkap. Úgy gondolom, Tisza István nem a rezignáció, hanem az Ezen Túli, a hit lovagja volt és az a távolság, ami így közte és az őt körülvevő emberek között óhatatlanul kialakult, szükségszerűen váltotta ki vagy a csodálatot, vagy az ellenérzést.

(Forrás: Horánszky Lajos: Tisza István és kora II. kötet. Tellér. Bp., 1994.)

A szöveget gondozta: Balahó Zoltán

125 éve született Papp Simon, „a kőolajkutatás atyja”

„Az I. világháborúban a megtépzott Magyarországról Angliába hívnak egy magyar geológust, akiről azt tartják, hogy elég csak a térképre böknie, és ott nyomban olajat találunk.”¹

Papp Simon arcképe, 1962

közé tartozik, aki mint úttörő, valami újat és jelentőset, országos érdekűt alkotott, ami keveseknek jutott osztályrészül. Eredményekben gazdag, de küzdelmekkel is terhelt életpálya korszakokat, világrészeket ível át, sikerek és megpróbáltatások egyaránt kísérik hosszú életútját.”² – mondta róla a szintén erdélyi származású dr. Csiky Gábor, születésének 100. évfordulóján.

Tudnunk kell, hogy a trianoni területi veszteségek utáni időkben, amikor kiderült, hogy a megcsontított és leszegényedett országban kőolaj- és földgázkutatás saját erőből nem folytatható, a hazai kutatók szétszóródtak. Böch Hugó Teheránba távozott. Papp Simon a horvátországi Bitumen vállalathoz ke-

¹ Osgyán Edina: Dr. Papp Simon a magyar olajmágus. Hamu és Gyémánt Magazin. Bp., 2006. 126.

² Dr. Csiky Gábor: Papp Simon a magyar kőolajbányászat megteremtője. Földtani tudománytörténeti évkönyv 11. sz. (1983-84) Bp., 1988. 121.

rült főgeológusnak. Az élete akkor változott meg, amikor Londonba hívták az Anglo-Persian Oil Co.-hoz, ahol a cég megbízta, hogy Albániában és Törökországban keressen kőolajat. Az albán kutatásai során legendák születtek. Elterjedt, hogy „*elég csak a térképre böknie, és ott nyomban olajat talál-nak.*” Még soha nem fordult elő azon a területen, hogy valaki kitűzzön egy fúrást (1920. július 18-án) és már két hét múlva (augusztus 3-án) kátrányos olaj törjön fel 277 méter mélységből.

A siker újabb feladatok végrehajtására ösztönözte Papp Simont. Némi zavart okozott, hogy zajlik a háború, és nem akarták meghosszabbítani útlevelét. De nem is akarták elengedni az országból! Némi furfang és az arany megtette a magáét, kiadták az utazáshoz nélkülözhetetlen útlevelét. A sikeres expedíció után visszahívták Angliába, és a cége újabb hároméves szerződést kötött vele havi száz font fizetésért. A világ másik végére küldték, Új-Guineába, hogy a szigeten végezzen kőolajkutatásokat. A Huon-öböl környékén még aranytartalmú érceket is talált. 1930–32 között ismét az anyaországban kutat, félévente hosszabbítja meg a szerződését, de szabadságot nem engedélyeznek neki. Így jutott el Kana-dába, az Egyesült Államokba, végül Európába, ahol Németország területén kapott újabb feladatokat. Végül megunta az állandó utazgatásokat, a világjárást és elhatározta, hogy hazatér.

Naplójában ezt olvashatjuk: „... *Nem fogom többé a világot járni, hanem itthon maradok, megkísér-lem Magyarországon feltárni az olajat. Meg vagyok győződve arról, hogy nálunk is van kereskedelmi-leg kinyerhető mennyiségben, dacára a korábbi angol kudarcnak.*”³ Hazatérése után igyekezett meg-győzni az illetékeseket arról, hogy érdemes lenne itthon is a föld mélyére nézni. A magyar állam nem igazán hisz neki, mert a korábbi munkahelye geológusai sem találtak semmit. De Papp Simont nem olyan fából faragták, hogy könnyen feladja. Maga kezd pénzt, támogatásokat szerezni a magyar olaj-ügyre. Minden összekötését latba veti, amikor egy londoni cég pénzt ugyan nem ad, de felkéri a bécsi *Eurogasco*-t, hogy fektessen be Magyarországon. A főgeológus a saját lakásáról intézi az ügyeket, mert az állam még helyiséget sem biztosít neki. Ténykedését sokan cinikusan, mások lemondóan kezelik, és bizony voltak, akik már a betegek sorába (maláriát kapott és lázálmai voltak stb.) sorolták. Elsősorban neki és Böhm Ferencnek, a Pénzügyminisztérium Bányászati osztályvezetőjének köszönhető, hogy a magyar állam az *Eurogasco*-val kőolaj- és földgázkutatásra koncessziót nyert a Dunántúlon. A földtani és geofizika előkutatások után 1935-ben megkezdtek Mihályiban a fúrásos kutatást. Ezt követően javasolta a Pávaival közösen kimutatott Budafapuszta kijelölését, amelynek eredményéről már szót ej-tettünk. Megalakult a MAORT (Magyar Amerikai Olajipari Részvénytársaság), és az amerikai partne-rek újabb feltáratlan területeket bízták Papp Simonra, aki Ausztria és Csehország határán a régió leg-gazdagabb olajmezőjét tárta fel.

Kimeríthetetlen energiával dolgozott. Utazik, tárgyal, kutat, sikert-sikerre halmoz. Előfordult, hogy egy hét alatt négyszer is Bécsbe utazik. 1939-ben harmadszor is eljut Amerikába. A minisztérium ez-után a MAORT vezetésére kéri fel. „*Ez dr. Papp Simonnak elvülhetetlen és kétségbevonhatatlan érde-me. Mint a hazai kincstári szénhidrogén-kutatások első, nagy nemzedékének legaktívabb és legeredmé-nyesebb tagja lezár az korszakot, de egyben újat is nyitott, a korszerű magyar kőolajbányászat kor-szakát. Neki sikerült az, ami nem sikerült mesterének (Böch Hugónak), sem kor- és sorstársának (Pávai-Vajna Ferencnek), amely nem a bányász jó szerencséjének volt köszönhető, hanem inkább egy céltudatos, tervszerű és kitartó munkának. Vállalkozása ipartörténelmünk egyik legnagyobb eredmé-nye.*”⁴

A Magyarhoni Földtani Társulat is sokat köszönhet neki, amelynek igazi pártfogója, támogatója volt: elnöksége alatt (1941–44 között) kerekén 22 ezer pengőt adományozott a társulatnak. Semsey An-dor óta nem volt hozzá hasonló mecénása a Földtani Társulatnak. Alapító és egyetlen geológus tagja volt az 1945-ben Szentgyörgyi Albert által létrehozott Magyar Természettudományi Akadémiának.

Mint ahogy az lenni szokott, a sikereket kudarcok váltják fel. De amin átment, az maga volt a pokol. Ne felejtjük el, hogy ekkor a II. világháború időszakában járunk. Gondoljunk csak arra, hogy amikor Magyarország belépett a háborúba, akkor a MAORT amerikai tulajdonosai ellenségeink lettek. El is tá-voztak az országból. A háború végén a német hadvezetés krónikus üzemanyaghiánnyal küzdött és rab-lógazdálkodásra kényszerítették a vállalatot. Képzelnék el a helyzetet! Hitler szabotázással fenyegető-zött. A németek fűrőberendezéseket hoztak, hogy újabb mezőket tárjanak fel, mert a tankoknak szüksé-gük volt a kőolajra. Papp Simonnak sikerült kapcsolatai révén ezt meggátolni.

A háború után a MAORT átalakult és szovjet fennhatóság alá került, a cég neve MASZOLAJ lett (Magyar-Szovjet Olajipari Vállalat). Ezt követően rendszeresen feltűntek környezetében az orosz tisz-tek és a termelésről érdeklődtek. Egy alkalommal éppen a zalai olajmezőkre tartott, amikor a keszthelyi

³ Osgván i. m. 126.

⁴ Dr. Csiky i. m. 124–125.

csárdában megjelent a városparancsnok és letartóztatta, mert az autóján egy amerikai olajtársaság jelvénye látható.

Az atrocitások ellenére Papp Simon különféle kitüntetéseket is kapott. Kinevezték a MAORT Gáz Értékesítő Rt. igazgatójává, sőt a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagjai közé választotta. Zürichbe utazott feleségével egy kongresszusra, onnan Londonba, majd New Yorkba, Denverbe, Oklahomába, ahol a különböző olajvállalatok termelési módszereit tanulmányozta. New Yorkban a Standard Oil of New Jersey – amelynek még mindig tagja volt – nyugdíjazta és tetemes összeget helyezett el a bankszámlájára, amelyből feleségével együtt életük végéig kényelmesen élhettek volna. Többen maradásra biztatták, de ő haza akart jönni. Hazatérve a házvezetőnője arról tájékoztatta, hogy az ÁVO emberei keresték. Azonban még ez sem volt elegendő figyelmeztetés. Külföldről sokan telefonáltak, hogy addig hagyja el az országot, amíg lehet. A nyugati országok tárt karokkal várják. De ő a figyelmeztetések ellenére is itthon maradt.

1948-ban, a „fordulat évében” az irreális követelések játszották a főszerepet. Papp Simon ellen vádat emeltek, hogy tudatosan rossz helyre tűzte ki a fűrészek helyét és akadályozta (szabotálta!) a nagy volumenű termelés megvalósítását. 1948. augusztus 12-én letartóztatták és koholt vádak alapján 1948. december 9-én halálra ítélték. Már az öröktől hallotta, hogy mi lesz az ítélet, ezért feleségével egy kisüveg ciánt csempésztetett be, amelyet megpróbált meginni, de az örök észrevették, kiütötték kezéből és orvost hívtak hozzá. Gyulai Zoltán (közeli munkatársa) búcsúztató szavait idézem: „*A tudósnak, a kutatónak meg kellett tagadnia életművét, önmagát! Galilei sors ez!*”⁵.

Közben rádöbbenek, hogy nélküle nem működik a zalai olajtelep, mert az oda vezényelt szakemberek nem ismerték a telep szerkezetét és követelésre túltermelték a kutakat, amelyek bevizesedtek, a kitermelt kőolajat semmire sem lehetett használni. Ezért az ítéletet, 1949. január 20-án életfogytiglani börtönre változtatták és 1354-es számú fegyencként Recskben találja magát, a többi politikai fogollyal együtt. A börtönben is íróasztalhoz ültetik és olaj-, szén- és hidrotechnikai feladatokkal bízták meg. Munkáját nem fizetik meg, de legalább emberibben bánnak vele. Ekkor már sejti, hogy a MAORT pernek csak az lehetett a célja, hogy az amerikai tulajdonban levő céget államosítani tudják. Hét év után, 1955 júniusában amnesztiával szabadult. „*Szabadulása után tudja meg, hogy felesége is meghalt, amelyről szándékosan nem tájékoztatták, mert félték attól, hogy összeroppan, és elakad az olajtermelés. A szabadon bocsátott dr. Papp Simont az emberséges Bese Vilmos, az Országos Kőolaj és Gázipari Tröszt vezérigazgatója alkalmazza és megbízza a szénhidrogén-kutatások történetének a megírásával. Komoly és merésznek számító húzás volt ez a vezérigazgató részéről, mert ebben az időben még nagyon sokan Papp Simonban a nép ellenségét látták. A tudós geológus becsülettel eleget tett a felkérésnek és vaskos iratkötegben, fényképekkel illusztrálva letette az asztalra a megrendelt összefoglalást*”⁶.

Az idős és nagyon sokat szenvedett tudós 1970-ben, 84 éves korában halt meg. Rehabilitálása már a rendszerváltozás előtt megkezdődött. 1990-ben visszaadták az elvet Magyar Tudományos Akadémiai rendes tagságát. Papp Simon és feleségét a Magyar Olajipari Múzeum szoborparkjában helyezték örök nyugalomra. Búcsúbeszédet tanítványa és későbbi utóda dr. Dank Viktor mondott. „*Papp Simon élete maga egy regény, melyet a legnagyobb regényíró, maga az élet írt meg: a magyar fekete arany regényét.*”

Előttünk áll gazdag és példás életpályája, mely megjárta a magasságokat és mélységeket. Sikereit, eredményeit céltudatos, kitarító munkásságának, szaktudásának köszönhetjük. Nem az alkalom tette nagygyá, mint a katonákat és politikusokat általában, hanem önjerejéből vált azzá. Megpróbáltatásai, tragikus sorsa Galgóczi Erzsébet *Vidra*vas című, 1984-ben megjelent regényébe beépítve keltett érdeklődést és visszhangot a mai magyar köztudatban.⁷ Elmondhatjuk, amíg Magyarországon kőolajról lesz szó, addig az ő neve és emlékezete fennmarad.

Emberi magatartásával és helytállásával, hazaszeretetével példát mutatott mindnyájunknak. Helye ott van a legnagyobb magyar tudományos és műszaki alkotók között.⁸ Papp Simon élete és munkássága mindnyájunk számára maradjon örök mementó!

F. Tóth Géza

⁵ Gyulai Zoltán: Dr. Papp Simon 1886–1970. Kőolaj és Földgáz 3. (103.) évf. 10. sz. Bp., 1970. 323.

⁶ Dr. Dank Viktor: Több, mint öt évtized olajközelségben. In: Nem csak a szépre emlékezem. Szerk.: Horn János. Bányász Kulturáért Alapítvány. Bp., 2004. 169.

⁷ Galgóczi Erzsébet: Vidra. Szépirodalmi Könyvkiadó. Bp., 1984.

⁸ Dr. Csiky i. m. 129.